

УДК 347.77:004.738.5(477)

DOI: <https://doi.org/10.17721/3041-2323.2024.374-379>

Катерина ХУДОЛІЙ, студ.
ORCID ID: 0009-0002-8631-5638
e-mail: kh_katheryna@knu.ua
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ОГЛЯД ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ НАДАННЯ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ЄС

Виконано аналіз Закону України "Про цифровий контент і цифрові послуги". Досліджено основні положення закону, включаючи захист прав споживачів, ліцензування, захист даних і відповідальність провайдерів цифрових послуг.

Ключові слова: *цифровий контент, цифрові послуги, права споживачів, захист даних, цифрова економіка, Україна, закон, інвестиційна привабливість, розвиток конкуренції, директиви ЄС.*

Вступ

У сучасному світі цифрові технології проникли майже в усі аспекти нашого життя: від комунікацій і розваг до освіти та бізнесу. Щороку обсяги споживання такого контенту та послуг зростають у геометричній прогресії. Україна, як частина світової спільноти, стикається з необхідністю регулювання відносин у цифровому середовищі, зокрема і між споживачами та постачальниками, особливо в частині визначення відповідальності за якість продукту, можливості компенсації збитків і способів розв'язання конфліктів. Новий закон "Про цифровий контент і цифрові послуги", що набув чинності 2 березня 2024 р., має на меті гармонізувати українське законодавство з вимогами ЄС і сучасними міжнародними стандартами. Він сприяє впровадженню механізмів прозорості та захисту даних, що є важливими складовими цифрової економіки (Офіційний вебпортал парламенту України, б. д.). Водночас із позитивними аспектами, виявляє і деякі проблеми в його застосуванні, що потребують уваги з боку державних органів і бізнесу. Тому його реалізація несе як значні можливості, так і певні виклики.

© Худолій Катерина, 2024

З огляду на це, ціль дослідження – проаналізувати українське законодавство у сфері цифрових послуг, порівняти його з європейськими стандартами та визначити шляхи для подальшого розвитку правової системи.

Результати

По-перше, закон вводить певні ключові терміни, що мають вирішальне значення для правового регулювання у сфері цифрових послуг. До них належать "цифровий контент" (дані, які створюються і передаються у цифровому форматі, включаючи програми, аудіо-, відеофайли, ігри, електронні книги), "цифрові послуги" (послуги, що надаються через інтернет або за допомогою цифрових технологій, такі як хмарові сервіси, соціальні мережі, стрімінгові платформи), "постачальник" (юридична або фізична особа, що надає цифрові послуги або постачає цифровий контент) і "споживач" (особа, яка користується або купує цифрові послуги чи контент для власного використання). Зазначені терміни встановлюють правові межі для регулювання відносин між сторонами.

По-друге, закон охоплює всі види цифрового контенту, що надаються на території України, незалежно від форми власності або місця реєстрації постачальника. Це означає, що іноземні компанії, які надають послуги українським споживачам, також підпадають під дію цього закону, якщо їхні послуги використовуються на території нашої держави.

По-третє, закон базується на таких принципах, як рівність сторін, доступність інформації, прозорість угод і захист прав споживачів. Останній має право вимагати компенсації, якщо цифровий контент або послуга не відповідають стандартам якості. Невідповідності можуть бути виправлені або компенсовані, а договір може бути розірваний споживачем через електронне повідомлення. Контроль за дотриманням цього закону здійснює Держспоживслужба. За порушення передбачено штрафи, які можуть досягати десятикратної вартості цифрового контенту. Дозволено використання персональних даних для надання цифрових послуг, якщо це передбачено договором, але не допущено їхнє застосування для інших цілей без згоди споживача.

Важливим аспектом є прагнення адаптації українського законодавства до європейських стандартів, що дозволяє забезпечити

ефективне правове середовище для розвитку цифрових послуг і контенту в Україні, а також знизити бар'єри для входу міжнародних постачальників на вітчизняний ринок.

Європейська директива про цифрові послуги (Digital Services Act, скорочено DSA) є ключовим документом у регулюванні діяльності постачальників цифрових послуг у Європейському Союзі (Офіційний вебпортал парламенту України, 2019). Головною метою DSA є гарантування безпеки онлайн-користувачів і відповідальності цифрових платформ, що надають послуги через інтернет.

Український закон "Про цифровий контент і цифрові послуги" має певну схожість із цією директивою у частині захисту прав споживачів і забезпечення якості послуг. Але наше законодавство менш детально врегульовує питання прозорості. Наприклад, DSA вимагає від великих платформ пояснень щодо функціонування алгоритмів, зокрема й у випадку, коли вони впливають на формування контенту, реклами або рекомендацій для користувачів.

Крім того, європейці приділяють велику увагу швидкому реагуванню на незаконний контент, і за його несвоєчасне видалення платформи несуть відповідальність. В Україні також є положення щодо контролю якості контенту, але їх ще потрібно доопрацювати. Тому в майбутньому важливо враховувати досвід ЄС у співпраці державних органів і платформ для ефективного контролю та видалення незаконного контенту.

Директиву про цифрові ринки (Digital Markets Act або DMA) спрямовано на регулювання діяльності великих технологічних компаній, що мають домінуюче становище на ринку. Основна мета – запобігти зловживанням з боку цих компаній, забезпечити конкуренцію та захистити права менших учасників. Також вона визначає так званих "gatekeepers" – великі платформи, які мають значний вплив на цифрові ринки, і вводить спеціальні обмеження для них.

На відміну від DSA, який регулює всі цифрові платформи, DMA концентрується на найвпливовіших компаніях. Підприємства, які відповідають критеріям gatekeepers, мають дотримуватися суворіших правил, наприклад, надавати доступ до своїх платформ конкурентам, заборонити прив'язку одних послуг до інших.

Українське законодавство поки не містить аналогічних положень щодо регулювання великих цифрових платформ, але це може стати наступним кроком. Врахування зазначених недоліків сприяло б посиленню конкуренції на цифровому ринку та зниженню ризиків для споживачів у відносинах із великими міжнародними корпораціями.

DSA та DMA є лише частиною ширшої стратегії ЄС, спрямованої на створення безпечного та конкурентного цифрового простору (Штанько, & Дресвянніков, 2022). Однією з основних тенденцій є підвищення вимог до прозорості та впровадження механізмів для ефективнішого захисту персональних даних користувачів, а також боротьба з незаконним контентом і маніпулятивними практиками (dark patterns). В українському законодавстві також закладено подібні принципи, однак ще не враховано деякі аспекти, які вже інтегровано в європейській правовій системі. Наприклад, у нас недостатньо розвинена законодавча база для контролю за діяльністю великих цифрових платформ на рівні з міжнародними стандартами, особливо у частині прозорості їхніх алгоритмів і впливу на споживачів, а також контролю за монополізацією.

Дискусія і висновки

Дослідження нового закону України "Про цифровий контент і цифрові послуги" показало, що він став важливим кроком у регулюванні відносин між споживачами та постачальниками цифрових послуг. Цей документ вводить ключові терміни, визначає права й обов'язки обох сторін, проте потребує подальшого вдосконалення, особливо в частині адаптації до європейських норм. Порівняння з Директивою ЄС про цифрові послуги та Директивою про цифрові ринки показало, що наше законодавство поки що не охоплює всі аспекти, які є актуальними для захисту прав споживачів і забезпечення прозорості в наданні послуг. Очевидно, що існує потреба у впровадженні контролю за діяльністю постачальників, зокрема щодо боротьби з незаконним контентом.

Отже, для подальшого розвитку цифрової економіки в Україні важливо впроваджувати європейські стандарти та активно адаптувати національне законодавство до міжнародних норм, що в свою чергу підвищить інвестиційну привабливість українського ринку і забезпечить кращу захищеність прав споживачів.

Список використаних джерел

Офіційний вебпортал парламенту України. (б. д.). *Про цифровий контент та цифрові послуги*. Отримано з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (Дата звернення: 27.09.2024).

Офіційний вебпортал парламенту України. (2019). *Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/790 від 17 квітня 2019 року про авторське право і суміжні права на Єдиному цифровому ринку та про внесення змін до директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС*. Отримано з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_022-19#Text (Дата звернення: 27.09.2024).

Штанько, В., & Дресвянніков, А. (2022). *Аналіз змін законодавства ЄС у сфері цифрових сервісів та платформ й їхній вплив на цифрову економіку України*. ГО "Український центр Європейської політики". Отримано з https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/new_digit_2_03.10.2022.pdf (Дата звернення: 27.09.2024).

References

Official Web Portal of the Parliament of Ukraine. (n. d.). *On digital content and digital services* [in Ukrainian]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (Accessed: 27.09.2024)

Official Web Portal of the Parliament of Ukraine. (2019). *Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of April 17, 2019, on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC* [in Ukrainian]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_022-19#Text (Accessed: 27.09.2024)

Shtanko, V., & Dresvyannikov, A. (2022). *Analysis of changes in EU legislation on digital services and platforms and their impact on the digital economy of Ukraine*. NGO "Ukrainian Center for European Policy" [in Ukrainian]. Retrieved from https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/new_digit_2_03.10.2022.pdf (Accessed: 27.09.2024).

Отримано редакцією журналу / Received: 28.09.24

Прорецензовано / Revised: 30.09.24

Схвалено до друку / Accepted: 01.10.24

Kateryna KHUDOLII, Student

ORCID ID: 0009-0002-8631-5638

e-mail: kh_katheryna@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

OVERVIEW OF LEGISLATION IN THE FIELD OF DIGITAL SERVICES IN UKRAINE AND THE EU

An analysis of the Law of Ukraine 'On Digital Content and Digital Services' has been carried out. The main provisions of the law have been examined, including consumer protection, licensing, data protection and the liability of digital service providers.

Keywords: *digital content, digital services, consumer rights, data protection, digital economy, Ukraine, law, investment attractiveness, competition development, EU directives.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.